

BİLİMSEL TIBBIN “ALTERNATİFİ” OLABİLİR Mİ?

Dr. İbrahim BAŞAĞAOĞLU*

ÖZET

Bu çalışmada, önce “Alternatif Tıp” kavramı üzerinde durulmuş ve tanımları verilmiştir. Daha sonra en çok bilinen 33 yöntemden elde edilen istatistik bilgiler sunulmuş ve bazı ülkelerde alternatif tıbbın yasal durumu belirtilmiştir.

Yaptığımız pilot çalışmadan elde ettiğimiz bilgiler, başlıklar altında sırayla verilmiş, ayrıca bazı öğretim üyeleri ve uzmanların görüşleri belirtilmiştir.

Çalışmanın sonuna alternatif tıp yöntemlerinin ortaya çıktığı ülke, yöntemin öncüsü, yılı ve tanımını içeren bir liste eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Alternatif Tıp, Yasa, Yöntem, Hekim, Hasta.

MAY IT BE AN ALTERNATIVE TO SCIENTIFIC MEDICINE?

Summary: In this study, firstly “Alternative Medicine” was examined and defined as a concept. Furthermore, some statistical informations which were obtained from the best known 33 methods, were presented and the legal position of alternative of alternative medicine in some countries was also indicated.

The information that we had received from our first applications was given under seperate titles in a range, and also the opinions of some instructors and experts were added.

There is also a list at the end of the study which consists of the country where alternative Medicine was first applied, the leader of the method, the year and the definition.

Key Words: Alternative Medicine, Law, Method, Physician, Patients.

“Alternatif” Fransızca bir sözcük olup bir şeyin veya bir kişinin yerine, ona karşılık olarak önerilen, onun yerini alabilecek değerdeki şey, durum, kimse anlamına gelmektedir. (Büyük Larousse, 1992; Dictionnaire Larousse, 1994) “Alternatif model”, “ekonomik programın alternatifi” gibi tamlamalarda “alternatif” sözcüğü uygun olmakla beraber “Alternatif tıp” tamlamasında “Tıp kelimesi yerini bulmamaktadır.

Alternatif tıp, tanımı gereği başka bir şeyin alternatifidir. Bu “başka şey” ise modern batı tıbbıdır. (Stanway, 1990) Burada “Tıp” kelimesi garip ve anlamsız görünmektedir. Çünkü tıbbın alternatifi olmayıp tıpta herhangi bir yöntemin alternatifleri vardır. Örneğin, herhangi bir hastalıkta akupunktur, ilaç tedavisinden daha uygun olursa, akupunktur “alternatif bir tedavi yöntemidir” deriz. Koskoca bir tıp biliminin yerini akupunkturun aldığını düşünmeyiz. (Hatemi, 1993) Bu nedenle “alternatif tıp” yerine “alternatif tıp yöntemi veya yöntemleri” ifadesini kullanırsak yanlış anlamalara yer vermemiş oluruz.

Alternatif Tıp, terim olarak günümüz doktorlarının çoğunluğunun uyguladığı Batı tıbbı'nın ana akımının dışında kalan herhangi bir tıp biçimini ifade eder. Klasik Tıp eğitimi görmüş kişilerce uygulanmadığından “şarlatan” tıp olarak da bilinmektedir. (Stanway, 1990; Oğuz, 1994; Literatür Aktüel, mayıs 1995)

Pek çok toplumda “değişik”, “yumuşak - tatlı”, “yeni”, “paralel”, “geleneksel tıp”, “yerel tıp” veya “halk tababeti” gibi değişik isimler altında ifade edilen alternatif tıp, bütün kültürlerde farklı düzeylerde olmasına rağmen mevcuttur. Bu yöntemler ve uygulamalar, ülkesine göre yüzlerce hatta binlerce yıllık bir tarihe sahiptirler. (Atebek, 1983; Demirhan, 1994; Medica Sağ. Ansk. 1993; Thema Larousse Ansk. 1994).

Yüzyılımızın başlangıcından itibaren özellikle batı ülkelerinde çok sayıda alternatif tıp yöntemleri geliştirilmiştir. Bunların bazıları yeni olarak kabul edilseler bile temelleri çok eskilere dayanmaktadır.

1973 yılında Roma Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin düzenlediği ilk Dünya alternatif Tıp Kongresi'nde en az 135 farklı terapi yönteminden bahsedilmiştir. (Stanway, 1990)

* İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nükleer Tıp Tarihi Anabilim Dalı

Tespit edebildiğim 45 alternatif tıp yönteminden 33'ünün hangi ülkede ortaya çıktığı, yöntemin öncüsü, yılı ve tanımı, çalışmanın sonunda liste halinde sunulmuş, 12 yöntemin ise sadece isimleri verilmiştir. Bu listeden yararlanarak elde edilen istatistiki bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Alternatif tıp yöntemlerinin yüzyılımızın başlangıcından itibaren çok sayıda geliştiğini bildiğimizden bunların 1900 yılı öncesine mi yoksa sonrasına mı ait olduklarını belirledik. Buna göre;

12 yöntem (%36)'sı 1900 yılı öncesine,

21 yöntem de (%64)'ü 1900 yılı sonrasına aitti.

Daha sonra bu yöntemlerin ne kadarının Doğu ve ne kadarının da Batı kökenli olduklarını tespit ettik.

11 yöntem (%33)'ü Doğu kökenli

22 yöntem (%67)'si Batı kökenliydi.

Doğu kökenli yöntemler şunlardır: Akupunktur, Alexander Tekniği, Antropozofik Tıp, Ayurveda, Akupresyon, Bitkisel Tıp, Makrobiyotik, Renk Tedavisi, Sesle Tedavi, Shiatsu, Şifacılık. Dikkatimizi çeken husus doğu kökenli yöntemlerin hemen hepsinin 1900 yılı öncesine ait olmalıydı. Hidroterapi 1900 öncesi terapi şekli olmasına rağmen bilimsel olarak ilk kullananlar Romalılar olduğundan Batı kökenli kabul edilmiştir. (Stanway, 1990)

Alternatif tıp yönteminin öncüsü olan ve mesleği tespit edilebilen 23 kişiden 16'sı doktor (%69), 2'si felsefeci ve diğerleri kimyacı, öğretmen, matematikçi, radyo teknisyeni ve biyolojik kimya uzmanıdır. 3 ismin mesleği tespit edilememiştir. Kalan 7 yöntem ise Akupunktur, Ayurveda, Akupresyon, bitkisel Tıp, Hidroterapi, Shiatsu ve Şifacılık'tır.

33 alternatif tıp yönteminin;

11'i (%33) Zihinsel ve mistik

7'si (%21) Elle yapılmakta.

6'sı (%18) Değişik enerji türlerini içermekte

4'ü (%12) İlaç kullanımı.

3'ü (%10) Bitkilerle tedavi.

1'i (%3) Hava.

1'i (%3) Su ile yapılmaktadır.

Tarih boyunca, hasta tedavisinde, hekimlerin yanbaşıında Fransızların "Guerisseurs" (şifaverici), İngilizlerin "Faith-healers" (İman ile iyileştiren), Almanların "Heilpraktiker" dedikleri kişilere rastlarız. Bu nam altında tababet icra edenlerin bazen tıp diplomaları vardır, fakat bu şart değildir ve diplomasız çalışanlar çoğunluğu teşkil ederler. her ülkenin bu konuda değişik yasaları vardır.*

1952 yılında Fransa'da 38000 diplomalı hekime karşı 40000 şifavericiden söz edilmektedir. (Atebek, 1983) Yine Batı'da alternatif tıp yöntemleriyle tedavi olmak isteyen hastaların başvuru oranları ise şöyle sıralanır: Homeopati (hastaların %35'i), Akupunktur (%20), Fitoterapi (%10), Elle Tedavi (%3)'tür. (Thema Larousse Ansk. 1994)

*Bazı Ülkelerde Alternatif

Tıbbın Yasal Durumu:

Dr. Hanzade Doğan ile Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde yaptığımız pilot çalışmada 10 intern öğrenci, 20 öğretim üyesi ve görevlisinden "Alternatif Tıp" ile ilgili yönelttiğimiz sorulara aldığımız cevaplar aşağıdadır:

10 intern öğrencisi **alternatif tıbbı**;

"Pozitif tıbbın dışındaki uğraşlar",

"Günümüz doktorlarının çoğunun uyguladığı, batı tıbbının dışında kalan herhangi bir tıp biçimi",

"Günümüz tıbbının yetersiz kaldığı durumlarda başvurulan yöntemler",

"Alternatif tıp psikosomatiktir" veya

"Günümüz tıbbının çözümleyemediği hastalıkları

*Bazı Ülkelerde Alternatif Tıbbın Yasal Durumu:

Alternatif tıp terapileri uygulayıcılarının yasal statüsü bölgeden bölgeye büyük değişiklikler göstermektedir. A.B.D.'de bir çok eyaletlerde bazı yöntemlere yasal olarak izin verilmiştir.

İngiltere'de Anayasa uyarınca tıp doktoru olduğunu iddia etmeksizin herkes kendini herhangi bir konuda terapist ilan edebilir.

Hastaların, eğer bundan zarar görmüşlerse kanuni mercilere başvurabilme hakkı vardır.

Almanya'da alternatif terapiler için lisans sistemi getirilmiş ve bu kişilere devlet tarafından lisans verilerek çalışmalarına müsaade edilmiştir. Ancak sosyal sorumluluk taşımaları ve toplumsal bir tehlike oluşturmamalarını temin için bunlar gözetim altındadırlar.

Avustralya'da Ve Güney Afrika'da bazı alternatif tıp yöntemlerine yasal olarak izin verilmektedir.

Fransa, Hollanda, İsviçre, Belçika, İsveç ve Norveç gibi Avrupa ülkelerinde yasal olarak müsaade edilmemesine (Fransa'da doktor tarafından uygulanması hariç) rağmen halk tarafından daima aranılan "Şifacı" ya müsamaha gösterilmektedir. Bir doktorun veya hastanın şikayeti yasanın ihlali manasına gelse de, pek nadiren harekete geçilmektedir.

26 yıl kadar önce Hindistan, geleneksel tıbbı daha bir öncelik tanınması gerektiğine karar verdi ve şimdi yürürlükte olan yasalarla, batı tıbbı ve geleneksel sistem pratisyenlerinin aynı statüde kayıtlı olmaları sağlandı. Batı ve geleneksel tıbbın birlikte uyum içinde görev yapmasının en iyi örneğine Çin'de rastlanmaktadır. (Atebek, 1983; Demirhan, 1994; Stanway, 1990)

tedavi etmek amacıyla ortaya çıkan bir takım yöntemler”

şeklinde tanımlarken, örnek olarak verdikleri yöntemlerden akupunktur ve bioenerji en çok bilinen yöntemdi.(8'er öğrenci) Diğerleri bitkisel tıp, negatif iyon tedavisi, hipnoz ve sesle tedavi yöntemidir. İki öğrenci alternatif tıp yöntemi olmayan yoga ve büyüü örnek olarak vermişlerdir.

Bu konuda bazı öğretim üyeleri ise;

“Bilinen medikal tedavi yöntemleri dışında kalan uygulamalar”,

“Kendinde tedavi yeteneği bulunduğunu iddia edenlerin yaptığı tedavi şekilleri”,

“Klasik tıp yöntemlerinin dışında kalan hasta iyileştirilmesine yönelik uygulamalar”,

“Batı tıbbının dışında tedavide test edilmiş, başarılı görülmüş yöntemler”

derken bir kısmı da “müsbet bilimlerin alternatifi olmaz.” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Öğretim üyelerinin örnek olarak verdikleri 10 yöntemden akupunktur (Literatür Aktüel, Ocak 1995), bitkisel tedavi (Stanway, 1990) ve bioenerji (Minareci, 1996) en çok bilinen yöntemlerdi. Diğerleri kırık ve çıkıkçılar, şifalı suların içilmesi, hocaya gitme, bitkisel ve hayvansal ilaçların kullanımınıdır. Üç öğretim üyesi alternatif tıp yöntemi olmayan psikoterapi, psikolojik telkin ve yogayı örnek olarak vermişlerdir.

Alternatif tıp konusunda bazı öğretim üyelerinin görüşleri şöyledir:

Prof. Dr. Serdar Erdine

(İ.Ü. Algoloji Bilim Dalı Başkanı)

“Alternatif dediğiniz zaman bir kere, başarısız olan bir şeye seçenek aramış olursunuz. Batı tıbbi başarısız mı ki, ilkel yöntemler alternatif olsun. Bugünün bilgisayar çağının bilgi birikimine karşı, daha çok insanoğlunun yüzyıllara varan geçmiş deneyimlerinden yola çıkılarak uygulanan yöntemlerin alternatif tıp diye adlandırılması yanlıştır. Hele hele bunun geçerliliği bilimsel olarak kanıtlanmamışsa tıp olarak adlandırılması yanlıştır. (Literatür Aktüel, Mayıs 1995)

Dr. Ender Saraç *(Ayurveda Uzmanı)*

“Alternatif tıp olarak adlandırılan yöntemleri, kişiye faydalı olduğunu bile bile kökten yok saymak tıbbi

bi yobazlıktır. Tıpta amaç, hastaya en az zarar verecek onu iyi etmek olmalıdır. Hangi yöntemin kullanıldığı önemli değildir. Alternatif tıp yöntemleri de hastayı en az yan etkiyle iyileştirir. Batı ülkelerinde alternatif tıp yöntemleri bilimsel çalışmalara konu olmakta ve son yıllarda büyük oranda yaygınlaşmaktadır. 1993 yılında Almanya'da sağlık nedeniyle doktora başvurularının %65'i teşhis ve tedavide doğal yöntemleri tercih etmişlerdir. Amerika'da, Japonya'da, Hollanda ve İsviçre'de de özellikle ayurveda ve homeopatiye yönelim var.” (Literatür Aktüel, Mayıs 1995)

Prof. Dr. Hasan Yazıcı

(C.paşa Tıp Fak. İç Hast. A.B. Dalı Öğr. üyesi)

“Alternatif tıbbın akıl ve bilim dışı, sağlık ve duygu sömürüsüne dayalı yöntemlerinin yaygın alıcı bulması tabii bize özgü değil. Batı'nın en uygar ülkelerinde dahi bu yöntemlerin büyük pazarı var. Bilimsel tıbbın kimi hastalığıdaki çaresizliği, alternatif tıp yöntemlerinin basitlik, sözde -akılcılık ve mistisizmle-birleşince, bu akıl dışı uygulamalar aşırı albeni kazanıyor. Ancak unutulmaması gereken bu yöntemlerin etkisi uygar ülkelerin büyük akıl havuzu içinde biraz dalgalanma yaratmaktan öteye gitmiyor. Bizde ise bu havuz hem çok küçük, hem de gün geçtikçe hızla kurumakta.” (Alpay, 1995)

Alternatif tıbbın gündeme geliş nedenini

intern öğrenciler;

“Hastaların sürekli çare arayışları içinde olmaları”,

“Modern tıbbın tedavi edicilik yanında bir çok yan etkiye sebep olması, insanı sadece bedensel planda ele alması”,

“Tedavisi uzun zaman alan veya mümkün olmayan hastalıklarda bu tıp yöntemlere inancı olan kişilerin yola yönelişleri” ya da

“Bazı çevrelerin para kazanma amacı” şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretim üyeleri ise bu konudaki görüşlerini;

“Medya ve reklam dünyası”

“Son zamanlarda Doğu Bloku ülkelerinden gelen uygulayıcıların yoğun ilgi görmeleri”,

“Tıbbi tedavinin pahalıya mal olması”,

“Modern tıp yöntemlerinin bazı hastalıklara çare bulamaması nedeniyle hastaların başka çıkış yollarını araması”,

“Hastaların teşhis ve tedavisinin çok uzaması”,

“Hastaların çaresizliğinden faydalanmak isteyen

bazı kişilerin para kazanma amacı”,

“Batı tıbbının hastalıkları tedavide insanın psikolojik ve sosyal yönünü gözardı etmesi” şeklinde belirtmişlerdir.

Hastaların alternatif tıbbı yönelişlerinin sebeplerini intern öğrenciler;

“Hastaların bir an önce sağlıklarına ne yoldan olursa olsun kavuşmak istemeleri”;

“Çaresiz olmaları”,

“Modern tıptan şifa bulamamaları”,

“Maddi problemler”,

“İlgizislikten dolayı doktorlara azalan güven”,

“Aletrnatif tıp yöntemlerinin bir çoğunun hem bedensel ve hem de ruhsal planda eğiticiliği ve daha tabii oluşları, daha uzun yılar denenmiş olmaları”,

“İnsanların çok eski çağlardan beri doğa üstü olaylara inanma eğilimlerinin oluşu”,

biçiminde belirtmişlerdir.

Aynı konuda öğretim üyeleri ise;

“Bazı konularda medikal tedavi yöntemlerinin etkisiz veya yetersiz kalması”,

“Batı tıbbında tedavide kullanılan ilaçların yan etkilerinin olması”,

“İlaçsız ve daha az masrafla tedavi edilebilmesi”,

“İnanç veya farklı alanı deneme”,

“Bu konuda medya ve televizyon reklamları”,

“Klasik tıpta çare bulamamaları”,

“Cahillik”,

“Klasik tıbbın kentlerde oluşu nedeniyle ulaşım güçlüğü”,

“Muayene ve reçete ücretlerinin yüksek oluşu”,

“Hastalıklarına çare arama umudu”,

“Ekonoik ve kültürel yozlaşma”,

“Çoğunlukla bilimsel tedavi yöntemlerinin yetersiz olduğu durumlarda ve cahillığe bağlı olarak”, alternatif tıbbı yönelmelerin olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç alındığı durumlarda dahi alternatif tıp yöntemlerine karşı oluş sebeplerini intern öğrenciler;

“Bilimsellikten uzak oluşu”,

“Bu tıp yöntemlerin pozitif kesinlik kazanmamış olması ve insanlara zarar verebileceği düşüncesi”,

“Ehil olmayan kişiler tarafından uygulanması”,

“Tedavi sonuçlarının istatistiksel anlamlılıktan ve inandırıcılıktan uzak oluşu”,

gibi nedenlerle açıklamışlardır.

Öğretim üyeleri bu konudaki düşüncelerini;

“Bilimsel bulmamaları”,

“Anlık geçici iyilik sağlaması”,

“Tıbbi olarak kesin faydasının onaylanmayışı”,

“Temelde işlemin yanlış olması, kişiye ileride yan etkilerinin olabileceğinin ihtimali”,

“Kazançlarının eksilmesi korkusu”,

“Klasik tıbbın bilimsel yöntemleri kullanması nedeniyle denetlenebilir, alternatif tıbbın ise denetleme mekanizmalarından yoksun oluşu”,

“İlaç konusunda büyük sermaye çevrelerinin kendi çıkar düşüncelerinden dolayı çok kolay ve ucuz tedavi yöntemlerinin- kesinlikle ispatlanmış olsalar dahi- açığa çıkmasını önlemesi”,

“İster klasik isterse alternatif yöntemiyle olsun, olası bir yan etki her zaman mevcuttur. Bunların bilinmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekir. Bu nedenle bu tedavi yöntemlerini bir hekimin gözetiminde uygulamanın uygun olması düşüncesi”,

“Yüzlerce kişinin çare olarak başvurduğu ancak çok az sayıda kişinin netice aldığı bu yöntemlerin istatistiksel anlamlılıktan yoksun olmaları” şeklinde açıklamışlardır.

Ülkemizde birçok kişinin doktor ihmalinden, bilgisizliğinden sakat kaldığını, hatta yaşamını kaybettiğini, daha büyük bir kesimin ise, kötü niyet yüzünden çok büyük maddi ve manevi zararlara uğradığı bilinmektedir. Bazı öğretim üyelerinin bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun Özdemir

(İ.Ü. Tıp Fak. Nöroloji A.B. Dalı Başkanı)

“Hekimlik Şarlatanlığa çok açık bir dal. Bazı laboratuvarlar kendilerine yaptırılacak inceleme için hekime para ödüyorlar. Herhangi bir denetim olmadığı için de oldukça yaygın. Gereği olmadan son derece pahalı incelemeler yapılabiliyor. Örneğin 15-20 milyona yapılan bilgisayarlı tomografiler veya MR'lar çektilebiliyor. bunlar israf düzeyinde çok kullanılıyor. Türkiye'de hekimlik pratiğinin ölçülebilir parametreleri yok gibi. Bu da hekimliğin kötüye kullanılması uygulamasının sayısını artırıyor. Oysa batı ülkelerinde ciddi denetimler vardır.”

Prof. Dr. Nihat Şekerciöglü

(Cerrahpaşa Tıp Fak. K.B.B. Anabilim Dalı Öğr. Üyesi)

“Gereksiz ameliyatların çokluğu kadar, bir o kadar da yetersiz ameliyatlar yapıldığı gerçek”.

Prof. Dr. Müjdat Başaran

(M.Ü. Pediatri A.B. Dalı Başkanı)

"Hastalara önce bilgisizlikten zarar veriliyor. Diğeri ise şarlatanlık ve soygunculuk".

Dr. Gürçal Vural

(Klinik Sitoloji ve Patoloji Uzmanı)

"Biz fakir bir ülkeyiz. Kolay ve ucuz tanı yöntemleri varken, işe neden MR ile başlayalım?"

Prof. Dr. Zeki Karagülle

(İst. Tabib Odası Başkanı)

"Bugünkü şartlarda en iyi hekime de gitse, vatan-
daşın başına çok iyi şeyler gelmez."

Prof. Dr. Sadık Perek

(C.paşa Tıp Fak. Genel Cerrahi A.B. Dalı Öğr. üyesi)

"Bizim mesleğimizde apandisit suistimale en müsait organ. Hatta şöyle bir espri vardır: Allah apandisiti cerrahlar para kazansın diye yarattı. Bu olabiliyor. Suistimale uygun bir başka organ da hemoroid. Gereksiz bazı ameliyatlara rastalayabiliyoruz. Bu uygulamaların önlenmesi için işe tıp fakültesinden başlamak lazım. Eğitimin daha iyi olması doktorluk mesleğinin kutsallığının daha iyi vurgulanması lazım. Bilinçaltına bu işlenecek. Bu meslekten tabii herkes para kazanır, ama hekimlik para kazanmak için yapılmaz, yapılmamalıdır. Bu mesleğe kimse zengin olma amacıyla girmemelidir."

Prof. Dr. Feridun Aksu

(C.paşa Tıp Fak. Jinekoloji A.B. Dalı Başkanı)

"İnsan yumurtası oluşurken, küçük küçük kistler oluşur ve bu kistlerin içinden yumurta dışarıya çıkar. Her siklüs dönemi içinde bir yumurta kisti oluşur, bu çatlar. Bazen de bu kist çatlamayabilir, içinde sıvı birikir, biraz şişer. Bunları kist görüyorlar. Hastaya -sende kist var, bunun hemen alınması lazım- diyorlar. Bunlara kalkıp bir takım müdahalelerde bulunuyorlar. Oysa tenis topunu geçmemiş bir kist kendiliğinden eriyip gidecektir. Bu ya bilgisizliktendir ya da kötü niyettendir." (Ayan ve Avcu, 1996; Minareci, 1996)

Prof. Dr. Hasan Yazıcı

(C.paşa Tıp Fak. İç Hast. A.B. Dalı Öğr. üyesi)

"Türk Tıbbı deyince hemen sorunlar aklıma geliyor. Bu sorunları da ikiye ayırıyorum. Birincisi ekonomik sorunlardır. Bu sorunlar geleneksel sağlık hiz-

metlerinin yaygınlaşmasını gün geçtikçe zora sokuyor. Akılsızca artırdığımız nüfusumuza her alanda olduğu gibi, tıpta da kaynaklar yetmiyor. Bu arada zaten çok kısıtlı olan kaynaklar da bilgisizlik, görgüsüzlük ve biraz da kötü niyetten umursamazlıkla çarçur ediliyor. Örneğin, pahalı ve göz boyayıcı tanı ve tedavi yöntemleri halkımıza "iyi tıp" ile eş anlamlı sunulmak isteniyor.

İkinci sorun ise tıp eğitiminin kalitesizliği. Özellikle son 15 yıldır sağlık sorunumuzu çok sayıda doktor yetiştirerek çözebileceğimiz yanılgısındayız. Halbuki ülkemizin temel sorunu olan temel sağlık hizmetlerinde doktorun rolü çok az. Özetle hukuk ve eğitimdeki büyük eksikliklerimize paralel olarak tıpta da arzu edilenden çok uzaktayız." (Literatür Aktüel, Ocak 1995)

Dr. Hanzade Doğan ile yaptığımız bu çalışmada gerek intern öğrenciler, gerekse öğretim üye ve görevlilerinden aldığımız cevaplardan konunun pek iyi bilinmediği, bugün birçok ülkede yasaların bile izin verdiği alternatif tıp yöntemlerine sıcak bakılmadığı, bu yöntemlerin itici olduğu anlaşılmakta ve bilimsellikten uzak oluşu vurgulanmaktadır.

Tıbbın amaçları çok ve çeşitlidir. Hastalıkları iyileştirme ve önleme, acıları, ağrıları dindirme, hastalık sebeplerini inceleme, ilaç ve tedavi yollarını araştırma vb. gibi. Tıbbın uygulayıcısı olan hekimler bu amaçları yerine getirirlerken bazen bilgisizlikten ve bazen de kötü niyetten dolayı hastalarına maddi ve manevi zarar verebilmektedirler. Bazı öğretim üyelerinin yukarıda verdiğimiz görüşleri, bunlara güzel örnektir.

Hekimin karşısına her zaman sağlığına kavuşmak isteyen dertli, yardıma muhtaç, ilgi ve güler yüz bekleyen, teselli arayan kimseler çıkar. Fakat her hasta kişiliğiyle, duygularıyla, düşünceleriyle değişik bir yapıya sahiptir. Bu nedenledir ki her hastaya uygulanacak muamele kişiliğine ve iç dünyasına uygun olmalıdır. hekime müracaat eden hasta her şeyden önce kaybolan sağlığına "tedavi olarak" yeniden kavuşmak ister fakat tedaviye başlarken ve tedavi boyunca doktorundan anlayış, ilgi, dikkat, ihtimam, insaniyet ve yakınlık arar. Teselli edici, moralini düzeltici sözler de bekler. Hastalığı ve durumu konusunda hekimin açıklama yapmasını arzu eder. Bu nedenle hekimin tıbbi bulguları hastanın anlayabileceği bir dille aktarması gerekir. ayrıca hekim, sanatını icra ederken, yalnız "insan" olma özelliğini dikkate almalı, zengin veya fakir, dil, din, ırk, büyük ve küçük

arasında fark özetmemelidir. Hekim uygulamak istediği tedaviyi, vermek istediği ilacı seçmekte tamamen özgürdür. Fakat teşhis hatasına düştükten sonra, hastanın şikayetlerini ve hatasını açıklayan klinik bulgulara rağmen, mesleki gurur ve haysiyeti gibi nedenlerle hatasında ısrar etmemesi ve hastaya daha çok zarar vermemesi gerekir. Aksi taktirde hasta hekiminden uzaklaşacaktır. Zaten bu tıp yöntemlerine duyulan düşkünlük ve eğilim evvela;

Diyalog ve dinlenilme isteğinden,

Hekim hasta ilişkilerinde daha insancıl yaklaşımı yaratma çabasından,

Ekonomik nedenler (ilaç, tetkik ve tedavi ücretleri, yol masrafları),

Kolay, basit eziyetsiz usullerle şifa bulmayı ümit ettiklerinden,

Uzun süren tedavilerden bezen ve daha çabuk iyileşmeyi ümit etmek istemelerinden,

Yeni bir çare arayışından,

Hastane koşullarının zorluğundan,

Doktor hatasından kaynaklanan ölüm ve sakatlanmaların çoğalmasından,

Sağlık sisteminin başboşluğundan,

Vücudu parçalar haline dönüştüren tıp görüşünün reddinden,

Bir özellik arayışından, kendi yaşamı ve sağlığı konusunda kendi kararının ağır basması isteğinden kaynaklanmaktadır.

Tıbbi yardım ya da müdahaleler, basit bir tavsiyeden ameliyata kadar çok çeşitlidir. Bazen basit bir tavsiye veya verilen bir bilgi hastayı sağlığına kavuşturabilmektedir. Bazı tıbbi sorunlarda (genital veya endokrin sistem gibi) hastaya verilen bilgi veya basit bir tavsiye, onun sağlığına kavuşması için yeterli olabilmektedir. Eğer bir tedavi etkiliyse üzerinde taşıdığı etiket önem taşımaz. Zaten hiçbir alternatif tedavi kendi başına dünyanın bütün sağlık problemlerine cevap veremez.

İnsan, bio-psiko-sosyal bir bütün olarak yukarıda belirtilen değişik tıp yöntemlerinden de şifa bulabildiği için, bugün alternatif tıp başlığı altında gruplanan yöntemlerinde tıbbın dışına itilmek yerine daha çok incelenip araştırılarak tıbbın bünyesinde, hekim kontrolünde veya bu konularda eğitim görmüş ve yetişmiş kişilerin yardımlarıyla ve denetlenerek uygulanabilir olacağı inancındayım.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ	ÜLKE ve ÖNCÜSÜ	YILI	TANIMI
1. Akupunktur	Çin sanatı	M.Ö.3000	Akupunktur organlar ve vücut yüzeyi arasında sinirsel bir bağlantı olduğu ilkesi üzerine kurulmuş bir terapidir. Kelime olarak akupunktur bir iğneyle delme demektir. Duruş eğitimi. Vücut ve zihnin uyum içinde olmasının sağlandığı bir teknik.
2. Alexander Tekniği	Mr. F. Matthias Alexander'ın ismini verdiği bir teknik. Tasmanya'da doğdu. Avustralya ve Yeni Zelanda'da on yıl öğretmenlik yaptı.	1869-1955	
3. Antropozofik Tıp	Avustralya'lı Felsefe Doktoru Rudolf Steiner'in öğretisi ve çalışmalarına dayanır.	1861-1925	Bir tıbbi düşünme ve pratik yolu.
4. Aromaterapi	Fr. kimyacı Rene Maurice Gattefosse 1928 yılında bu konuda yayımlanan kitapta aromaterapi deyimini kullanan ilk kişi	1928	Bitkilerden elde edilen yağların kullanımı. Fitoterapinin bir dalıdır.
5. Ayurveda	Geçmiş eski Hindistan'a uzanan bir kutsal tıp sistemi.	M.Ö.1200	Ayur=hayat, Veda=bilgi veya bilim. (Hayat bilimi) Hasta bir bütün olarak tedavi edilmeye çalışılır, çünkü sistemin temelinde herkesin benzersiz olduğu ve hayatındaki dengesizliklerin de ancak şahsına ait olduğu görüşü vardır. Bitkisel tedavi.
6. Bach İlaçları	İngiliz Dr. Edward Bach tarafından hazırlanan bir bitkisel tıp tedavileri sistemi.	1880-1936	
7. Bastr-oraya (do-in) Akupresyon	Çin sanatı	M.Ö.3000	Kendi kendini uyarma. Kendi kendine yapılabilen bir tür akupresürdür. Parmakla basınç uygulamaya dayanan bir yöntem.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ	ÜLKE ve ÖNCÜSÜ	YILI	TANIMI
8. Bitkisel Tıp (Fitoterapi)	Yazının icadından beri bitkisel tıp mevcuttu Çinliler gelişkin ilaç listelerine (formakopeya) M.Ö.3000'de sahiptirler.	M.Ö.3000	Hastalıktan korunma ve tedavide bitkilerin kullanıldığı yaygın bir tıp sistemi. Bitkilerle şifa temin etmek.
9. Bio-feedback	Gerri beslenme (feedback) terimi yüzyılın başında radyo endüstrisinde doğmuş ve gerri beslenme üzerinde araştırmaların kurucularından olan Amerikalı matematikçi Norbert Wiener tarafından tanımlanmıştır.	1894-1964	Özel olarak planlanmış aletlerle, başka yerlerden elde etmesine imkan olmayan bilgilerin sunularak kişinin kendi üzerinde denetimi elde etmesini sağlamak için vücut fonksiyonlarının gözlemlenip kontrol edilmesine dayanan bir metod.
10. Biyokimya	Alman doktor ve kimyacı Wilhelm Heinrich Schuessler tarafından bulunan ve hastalıkların vücuttaki inorganik tuzların birinin veya bir kaçının dengesindeki bozulmalardan kaynaklandığını ileri süren bir tıbbi tedavi sistemi.	1850	Biyokimya bütün semptom ve oranların 12 tuzdan birinin eksikliği sonucu ortaya çıktığı prensibine dayanır. Semptomları tedavi için hasta gereken tuzu almalıdır.
11. Hidroterapi	Yıkılmayı sağlık için bilimsel olarak ilk kullananlar Romalılardır.	M.Ö.III. yy.	Tedavide suyun kullanılması.
12. Hipnoz	Alman Hekimi Franz Anton Mesmer'in metodu.	1734-1815	Hipnoz, hipnozçunun, bir başka kimseyi transa benzer bir durumda etki ve kontrolüne alma halidir.
13. Homeopati	Alman Hekim Samuel Hahnemann homeopatinin "benzerlikler ilkesi" kurucusudur. Homeopati'nin temelini atan Hipokrat (M.Ö.V yy.) olduğu söylenir.	1755-1843	Sağlıklı bir kişide bazı işaret ve semptomlara neden olan maddelerin, hastalık halinde bu belirtileri tedavi edebildiği ve bir ilacın seyreltildiği oranda etkili olduğu prensiplerini dayalı tıbbi bir metottur.
14. Kiro pratik	Oldukça eski bir tedavi şeklidir. Eski Mısır yazıtlarında kiropratik tekniklerinin açıklamalarına rastlanmaktadır; Eski Hint, Çin, Babil ve Asur medeniyetlerinde de elle tedaviler uygulanmıştır. Daha sonra unutulmuş ve 1895 yılına dek ortadan kaybolmuştur. Günümüzdeki kiropratik anlayışı Kanadalı Dr. Daniel David Palmer'in çalışmalarına dayanmaktadır.	1895	Omurilik ve sinir sisteminin (ilaçsız ve ameliyatsız) sağlığının korunması için tasarlanan tümüyle el hünerine dayalı bir tedavi şeklidir. Kiropratik kelimesi Yunanca cheir (eller) ve praktikos (yapılanı, kelimelerinden gelmekte ve "elle yapılan" anlamını taşımaktadır
15. Makrobiyotik	Japon George Ohsawa'nın öğretisi. Makrobiyotik sağlıklı davranma ve beslenmeyi içeren kişisel bir felsefedir. Evrensel ve yarı dini bir öğreti olarak ifade edilir.	1946	Japonya'da doğan ve hayata (biyotik), geniş (makro bir açıdan bakmayı öngören bir yaşam felsefesi
16. Megavitamin Tedavisi	Dr. Linus Pauling en yüksek, en iyi anlamına gelen orto kelimesinden "orta-moleküler" tıp kavramını ortaya atmıştır.	1968	Bazı vitaminler yönünden yetersiz olabileceğimizi ve bu eksikliğin giderilmesinin, dolayısıyla hastalığın önlenme ve tedavisinin, nin, eksik vitaminlerin çok fazla dozlarda sindirilmesiyle mümkün olabileceğini öne süren tıbbi ve tıp-dışı uygulama dalı.
17. Mezoterapi	Dr. Piston	1951	"Az, nadir, gerekli yere" çok az miktarda deri içi veya deri altına ince iğnelerle ilaç şırınga etmektir.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ	ÜLKE ve ÖNCÜSÜ	YILI	TANIMI
18. Natüropati	Tabiatın iyileştirici gücünün önemini ilk farkeden Hippocrates'in devrine, M.Ö. 400'e kadar dayanır. Tabiatın iyileştirici gücü doktrini 1943 yılında Dr. Max Neuberger tarafından ileri sürülmüştür.	1943	İyileşmenin vücutta varolan tabii iyileştirici kuvvetlerin etkisine bağlı olduğu prensibine dayanan bir tedavi metodudur.
19. Negatif İyon Tedavisi	İsrailde Prof. Sulman bu konudaki çalışmasıyla ilk buluşlarını yapmıştır.	1920	Hastalıkların önlenme ve tedavisinde negatif yüklü hava parçacıklarının kullanımındır.
20. Orgon Tedavisi	Dr. Wilhelm Reich Avusturya	1897-1957	Bazı hastalıkları tedavi için, genellikle bir aküden elde edilen orgon'un kullanımındır. Orgon: İlkel veya kozmik enerji.
21. Osteopati	A.B.D.'de Dr. Andrew Taylor Still tarafından dan geliştirilen metod. Çok eski bir geçmişi vardır.	1830-1917	Hastalıkların tedavisinde vücudun ve özellikle omurganın manipülasyonunu --septom ve bulguları omurgayla bağlantılı olmasa da-- kullanılan bir tıbbi tedavi sistemi.
22. Örüntü Tedavisi	Eski Mısırlılar ve onların ardından Yunanlılar şekillerin ve örüntülerin önemini farkına vardılar. İngiliz Dr. A.T. Westlake örüntülerin önemi konusunda dünyanın önde gelen uzmanlarındandır.	1950	Örüntü ve biçimlerin hayatımız üzerinde önemli etkisi olduğu ve bunun hastalık tedavisinde yararlı olabileceği fikrine dayalı (bunu mevcut bilimle kanıtlamak zordur) bir tedavi ailesi.
23. Piramit Tedavisi	Piramit gücünün ilk gerçek piramit uygulaması 1940 yılında Karl Drbal adlı Çekoslavak radyo teknisyeni tarafından gerçekleştirilmiştir.	1940	Piramit yapılar kullanan potansiyel bir iyileşme metodudur.
24. Psionik Tıp	İngiliz Dr. George Laurence Psionik tıpla ilgili kavramları geliştirdi.	1904	Klasik tıbbi radyestezik ekolle en iyi şekilde birleştirecek hastalığın ana nedenini bulmaya çalışan İngiliz cerrah George Laurence tarafından icad edilen bir tedavi sistemidir.
25. Radyestezisi	Eski Mısırlıların çatal çubuk kullandıkları kesin olarak bilinmektedir. İngiliz Dr. William Barret 1897 yılında çatal çubuğa bilimsellik kazandırdı.	1897	Çatal çubuk kullanarak veya sezgiyle hastalıkları teşhis etme ve ilaç seçme yöntemi.
26. Radyonik	İngiliz Dr. Albert Abrams'ın geliştirdiği yöntem	1900	İnsanların, hayvan, bitki ve insan hastalıklarının teşhisinde ve bu hastalıkların, hastanın mevcudiyeti haricinde belli bir mesafeden tedavisinde, basit aletlerle birlikte radyesteziyi kullanabilmesi etrafında gelişmiş bir tedavi yöntemidir.
27. Refleks Bilimi (Reflexoloji) Bölgesel Masaj	Eski bir Çin ve Hint teşhis ve tedavi sistemi. Batı'da bu yüzyılın başında Amerikalı K.B.B. uzmanı Dr. William H. Fitzgerald "Bölge tedavisi" adını verdiği metodu geliştirdi	1900	Ayak tabanlarına ve daha az sıklıkta el ayaklarına bastırarak masaj yapılır. Bu bölgelere yapılan masaj yitilmiş dengeyi yeniden kurulmasını ya da hastalık etkenlerinin saldırınsına karşı koyulmasını sağlayarak organ ve sistemlerin işlevlerinin düzelmesine yardımcı olabilir.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ	ÜLKE ve ÖNCÜSÜ	YILI	TANIMI
28. Renk Tedavisi	Eski Yunan, eski Mısır, Hint ve Çin'de uygulanmıştır. Renk tedavisi çok eski sanat olmasına rağmen 1933 yılına kadar bu konuda ciddi bir çalışma yapılmamıştır. Hintli Dinshah Ghadiali bu konuyu öncüsüdür.	1933	Faydalı ve iyileştirici etkiler sağlamak için renk kullanımı. (Genellikle renkli bir ışık şeklinde)
29. Rolf Metodu	Biyolojik Kimya Uzmanı Ida Rolf'unf Amerika'da geliştirdiği ve kendi adını verdiği metod.	1920	Tam olarak "Yapısal Bütünleşme" denilen bir çeşit vücut tedavisi.
30. Sesle Tedavi	Eski Mısırlılar şekil ve maddenin sesle alakasını anlamışlardı. Avusturyalı Wachsmuth, sesin iletimi hakkında, insan tabiatı ve onu kuşatan kainat açısından birçok karmaşık teoriler geliştirmiştir.	1900	Ses dalgalarının iyileştirmede kullanımı.
31. Shiatsu	Akupunkturun Çin'de ortaya çıkışıyla aynı zamanda Japonya'da ortaya çıkan bir tıbbi tedavi metodudur.	M.Ö.3000	Sözlük anlamı parmak baskısı olan Shiatsu, akupunktur noktalarını ve meridyenlerini uyarmak için uygulanan, Doğu kökenli bir masajdır.
32. Sofroloji	İspanyol Nöropsikiyatr A. Caycedo kurdu.	1960	Uyumlu bir kişilik dengesi sağlamaya ve özellikle acı verici duyuları ve ruhsal rahatsızlığı denetim altına almaya yönelik uygulama.
33. Şifacılık	Eski Doğu, Eski Mısır	M.Ö.	Hastalıkları hafifletmek ve iyileştirmekte bir insandan faydalanılması.

Diğer alternatif tıp yöntemleri şunlardır: Lenfatik drenaj masajı, İdrar tedavisi, Mücevher tedavisi, Bioterapi, İridoloji, Nöralterapi, Oriküloterapi, Moxa, Meditasyon, Oligoterapi, Isı tedavisi, Manyoterapi. (Asker, 1996; Atabek, 1983; Demirhan, 1994; Hatemi, 1995; Milliyet, 1996; Stanway, 1990).

KAYNAKLAR

- Alpay Ş., Kuya, N.: "Alternatif Tıp Aldatmacası". Milliyet Gazetesi. 20 s., 23 Ocak 1995.
- Asker, S.: "Manyetik Akupunktur". Milliyet Gazetesi. 4 s., 16 Şubat 1996.
- Atabek, E.: Tıbbi Deontoloji Konuları. Yenilik Basımevi, İstanbul, 1983 s. 113-133.
- Ayan, S., Avcu, A.: "doktorların Acı İtirafı". Milliyet Gazetesi. 15 s., 15 Şubat 1996.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi. Cilt: 1, İstanbul, 1992.
- Demirhan, E.A.: Tıp Tarihi ve Deontoloji Dersleri. Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1994, s. 197-203.
- Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük. Cilt: 1, İstanbul, 1994.
- Hatemi, H.H.: "Tıp Mesleği". İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak., 1993

- Albümü.
- Hatemi, H.H.: "Tıp Mesleği ve Bioetik Sorunlar". Klinik Geleşim, cilt: 8, sayı: 1, Ocak 1995.
- Medicana Genel Sağlık Ansiklopedisi. Cilt: 9, İstanbul, 1993.
- Minareci, R.: "Tıpta Hasta Sömürüsü", Formsante, No: 24, 18-22 s., Ocak 1996.
- Oğuz, Y.N.: "Alternatif Tıp, tıbbın ,Alternatifi olabilir mi?". T.Klin. Tıbbi Etik. 1994, (2) 1: 8-11.
- "Seltülite Kesin Çözüm, Temel Tedavi Yöntemleri". Milliyet Gazetesi. 25. s, 7 Şubat 1996.
- Stanway, A.: Alternatif Tıp El Kitabı. (Çev. Aker A., Kut A.), Fatih Gençlik Vakfı Matbaası, İstanbul, 1990.
- "Tıbbın Alternatifi Var mı?". Literatür "Aktüel", Yıl: 2, sayı: 17, Mayıs 1995, s. 1
- Thema Larousse Tematik Ansiklopedi. Cilt: 4, İstanbul, 1994.
- "2000'e 5 Kala Tıp Dünyası". Literatür "Aktüel", Yıl: 2, sayı: 13, Ocak 1995, s. 1-2.